

Серія “Освітня мнемотехніка”
Заснована 2017 року

Геннадій Чепурний

ОСВІТНЯ МНМОТЕХНІКА

Навчально-методичний посібник

3-тє видання, оновлене зі змінами та доповненнями

*Схвалено для використання
у загальноосвітніх навчальних закладах*

УДК 37.015.31
Ч-44

*Схвалено для використання у загальноосвітніх навчальних закладах
комісією з педагогіки та методики початкового навчання Науково-методичної ради
з питань освіти Міністерства освіти і науки України
(лист № 22.1/12-Г-310 від 27. 05. 2020 р.)*

Рецензенти:

О. В. Більська – кандидат педагогічних наук, доцент Вінницького державного педагогічного університету ім. Михайла Коцюбинського;

О. П. Лайтан – учитель початкових класів вищої категорії, вчитель-методист Одеського ліцею “Фонтанський” Одеської міської ради, тренер-експерт проєкту “Освітня мнемотехніка”.

Чепурний Г. А.

Ч-44 Освітня мнемотехніка : навчально-методичний посібник / Г. А. Чепурний. — 3-тє вид., оновл. зі змін. та доповн. — Тернопіль : Мандрівець, 2020. — 152 с. — (Серія “Освітня мнемотехніка”)

ISBN 978-966-634-986-9 (серія “Освітня мнемотехніка”)

ISBN 978-966-944-153-9

У посібнику розкрито теоретико-методологічні основи застосування методів мнемотехніки в сучасній системі освіти, описано сферу застосування та історію розвитку цієї технології.

Значну увагу приділено поясненню методів і прийомів, наведено приклади застосування мнемотехнічних методик для засвоєння різноманітної навчальної інформації у закладах загальної середньої освіти та закладах дошкільної освіти.

Великою перевагою є те, що наведені методики систематизовані, науково-обґрунтовані і спеціально створені для адаптації та ефективної роботи в сучасній системі освіти, виходячи з її вимог і проблем, пов'язаних із запам'ятовуванням і засвоєнням потрібної інформації.

Пропоновані методики належать до здоров'язбережувальних (допомагають зберегти психічне здоров'я, знімають стресове навантаження, підвищують мотивацію до навчання) і часозбережувальних (часу на засвоєння інформації витрачається в кілька разів менше, а ефективність засвоєння в кілька разів більша).

Також посібник містить навчальну програму курсу за вибором “Мнемонічні тасмниці” для учнів 1–4 класів закладів загальної середньої освіти, укладену відповідно до Державного стандарту початкової освіти та Типової освітньої програми початкової освіти.

Для педагогічних працівників закладів освіти, студентів педагогічних ЗВО та батьків.

УДК 37.015.31

Навчальне видання

Серія “Освітня мнемотехніка”

ЧЕПУРНИЙ Геннадій Анатолійович

ОСВІТНЯ МНМОТЕХНІКА

Навчально-методичний посібник

3-тє видання, оновлене зі змінами та доповненнями

Головний редактор *Б. Фенюк*

Завідувачка редакції *А. Семенова*

Редакторка *С. Лакоцька*

Літературна редакторка *Т. Мороз*

Технічний редактор *А. Трут*

Підписано до друку 12. 08. 2020. Формат 70x100/16. Ум. друк. арк. 12,3. Наклад 1000.

Видавництво “Мандрівець”, вул. Текстильна, 18, м. Тернопіль, 46400

Тел. (0352) 52-06-20, тел./факс (0352) 52-43-38.

<http://mandrivets.com>, e-mail: contact@mandrivets.com

Свідоцтво про державну реєстрацію ДК № 3650 від 22. 12. 2009.

Друк: ПП “Коло”, вул. Бориславська, 8, м. Дрогобич.

Усі права застережені

All rights reserved

ISBN 978-966-634-986-9 (серія “Освітня мнемотехніка”)

ISBN 978-966-944-153-9

© Г. Чепурний, 2013

© Г. Чепурний, зміни та доповн., 2020

© ТОВ “Мандрівець”, 2020

Зміст

ВСТУП	7
Розділ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ ТА ПРИЙОМІВ МНЕМОТЕХНІКИ В СУЧАСНІЙ ОСВІТІ	9
1.1. ОСВІТНЯ МНЕМОТЕХНІКА: ВИЗНАЧЕННЯ, ПРИЗНАЧЕННЯ, ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ	10
1.2. АКТУАЛЬНІСТЬ УПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ОСВІТНЬОЇ МНЕМОТЕХНІКИ В СУЧАСНУ ОСВІТУ	13
1.3. ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ МНЕМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ УЧНІВ РІЗНИХ ВІКОВИХ КАТЕГОРІЙ	15
1.4. ОСВІТНЯ МНЕМОТЕХНІКА ЯК СПОСІБ ОПТИМІЗАЦІЇ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОСОБИСТОСТІ	18
1.5. ПРОБЛЕМАТИКА І ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ОСВІТНЬОЇ МНЕМОТЕХНІКИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ	20
1.6. НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА КУРСУ ЗА ВИБОРОМ “МНЕМОНІЧНІ ТАЄМНИЦІ” ДЛЯ 1–4 КЛАСІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ	
	
Розділ 2. МЕТОДИ ТА ПРИЙОМИ ОСВІТНЬОЇ МНЕМОТЕХНІКИ	24
2.1. МЕТОД “ЗВ’ЯЗУВАННЯ”	27
2.1.1. Прийом “Сюжет”	27
2.1.2. Прийом “Послідовні асоціації”	28
2.1.3. Прийом “Синтез”	30

2.1.4. Прийом “Римізація”	32
2.1.5. Прийом “Склеювання”	33
2.1.6. Прийом “Першої букви”	34
2.1.7. Прийом “Абревіатура”	35
2.2. МЕТОД “ПЕРЕТВОРЕННЯ”	36
2.2.1. Прийом “Аналогія”	36
2.2.2. Прийом “Трансформація”	43
2.2.3. Прийом “Піктограми”	46
2.2.4. Прийом “Стенографіст”	51
2.2.5. Прийом “Фонетична асоціація”	53
2.2.6. Прийом “Неологізм”	56
2.2.7. Прийом “Цифрообраз”	57
2.2.8. Прийом “Цифро-буквений код”	61
2.2.9. Прийом “Індивідуальна асоціація”	66
2.2.10. Прийом “Закономірність”	66
2.2.11. Прийом “Ребус”	68
2.3. МЕТОД “ПОРЯДКОВА СИСТЕМА”	71
2.3.1. Прийом “Опорний план-конспект (ОПК)”	71
2.3.2. Прийом “Інтер’єр”	75
2.3.3. Прийом “Топографія”	78
2.3.4. Прийом “Нумерація”	79
2.3.5. Прийом “Розгалуження”	81
2.3.6. Прийом “Тактильний”	82
2.3.7. Прийом “Матриця”	83
2.4. МЕТОД “ПІДСИЛЕННЯ”	89
2.4.1. Прийом “Модальність”	89
2.4.2. Прийом “Ознака”	91
2.4.3. Прийом “Уособлення”	92
2.4.4. Прийом “Гіпербола”	92
2.4.5. Прийом “Літота”	93
2.4.6. Прийом “Комік”	94
2.4.7. Прийом “Небилиця”	95

2.4.8. Прийом “Об’ємність”	96
2.4.9. Прийом “Колірний акцент”	97
2.4.10. Прийом “Візуалізація”	97
2.4.11. Прийом “Етимологічний”	99
2.4.12. Прийом “Понятійний”	99
2.5. МЕТОД “ЗБЕРЕЖЕННЯ”	102
2.5.1. Прийом “Раціональне повторення”	102
2.5.2. Прийом “Усвідомлення”	103
2.5.3. Прийом “Практичне застосування”	103
Розділ 3. ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ МНЕМОТЕХНІКИ У СИСТЕМІ ОСВІТИ	104
3.1. УНІВЕРСАЛЬНИЙ АЛГОРИТМ ЗАСВОЄННЯ ІНФОРМАЦІЇ	106
3.2. МЕТОДИКА ТА ПРИКЛАДИ ЕФЕКТИВНОГО ЗАСВОЄННЯ ІНФОРМАЦІЇ	109
3.2.1. Формування навичок асоціативного мислення та розвитку мовлення	112
3.2.2. Вивчення літер абетки	114
3.2.3. Вивчення словникових слів	115
3.2.4. Вивчення віршів і скоромовок	118
3.2.5. Робота з літературним твором (казкою)	122
3.2.6 Вивчення теми “Музика”	126
3.2.7. Вивчення планет Сонячної системи	128
3.2.8. Вивчення назв країн та їхніх столиць	129
3.2.9. Вивчення фізичних величин та формул	131
3.2.10. Вивчення англійських слів та їхньої вимови	132
3.2.11. Вивчення числових множин	138
3.3. НАВЧАЛЬНО-РОЗВИВАЛЬНІ КОМПЛЕКСИ ДЛЯ ВИКОРИСТАННЯ В ОСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ ТА ІНДИВІДУАЛЬНО	140

Розділ 4. ЗАСТОСУВАННЯ ПСИХОДІАГНОСТИКИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ МЕТОДІВ ТА ПРИЙОМІВ МНЕМОТЕХНІКИ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС	144
4.1. МОНИТОРИНГ ПІЗНАВАЛЬНИХ ЯКОСТЕЙ УЧНІВ	145
4.2. ДІАГНОСТИКА ПАМ'ЯТІ	146
4.3. ДІАГНОСТИКА УВАГИ	147
4.4. ДІАГНОСТИКА МИСЛЕННЯ	148
4.5. ДІАГНОСТИКА УЯВИ	149
4.6. ДІАГНОСТИКА СПРИЙМАННЯ	149
ДЖЕРЕЛА	151

Вступ

Сучасні вимоги європейського рівня розвитку освіти сприяють вільному вибору засобів навчання та максимальній самореалізації в умовах психологічного комфорту. Тому актуальною проблемою психолого-педагогічної науки стають методики ефективного засвоєння різноманітної інформації. Постійне збільшення обсягу інформації у поєднанні з високою конкуренцією та вимогами суспільства, з одного боку, сприяє інтенсифікації освітнього процесу, а з другого – призводить до низки порушень психічного та соматичного здоров'я школярів, студентів, а також осіб, які займаються самоосвітою. Тому одним із важливих принципів сучасної освіти є оптимізація навчання через застосування новітніх освітніх психолого-педагогічних технологій, зокрема, мнемотехніки як одного з найефективніших методів засвоєння інформації та попередження інформаційного перенасичення.

Ця методика належить до здоров'язбережувальної та часозберігальної технології, що забезпечує оптимізацію розумової діяльності й ефективно формує навички самонавчання. На жаль, незважаючи на значний історичний досвід застосування мнемотехнічних прийомів, наявність сучасних розробок та використання педагогами певних її елементів в освіті, проблема використання методів освітньої мнемотехніки ще далека від розв'язання.

Також подана методика належить до технології випереджального навчання – виду навчання, за якого короткі основи теми подає вихователь, учитель чи викладач до того, як почнеться її вивчення за програмою. Короткі основи можна подавати як тези під час розгляду суміжної тематики, а також ненав'язливі згадки, приклади, асоціації. Передбачається, що випереджальне навчання ефективно у процесі вивчення теми, важкої для сприймання. Випереджальне навчання передбачає розвиток мислення учнів, що перевершує їхні вікові можливості. Це також є одним із завдань освітньої мнемотехніки.

У **першому розділі** посібника розкрито теоретичні аспекти та передумови застосування мнемотехніки в сучасній освіті. Тут подано поняття мнемотехніки, історію її розвитку та сферу застосування, відмінність між термінологією, що її використовують на практиці та в теорії, а також показано актуальність упровадження цієї технології в сучасну освіту.

Про реалізацію саме цього завдання йдеться у **другому розділі**.

На основі власного досвіду та проведеного системного аналізу описаних у літературі способів, що поліпшують ефективність засвоєння нової інформації, було розроблено уніфіковану термінологію, створено єдину класифікацію методів і прийомів мнемотехніки, сформульовано чіткі визначення та наведено приклади.

Для багатьох педагогів та фахівців і просто батьків важливими є особливості застосування мнемотехнічних методик щодо засвоєння навчальних предметів чи занять, які створюють труднощі у загальноосвітніх школах та в закладах дошкільної освіти.

У **третьому розділі** посібника узагальнено досвід практичного застосування методів і прийомів освітньої мнемотехніки.

Враховуючи потребу індивідуального підходу до навчання, а також із метою максимального використання особистих здібностей, контролю успішності навчання та оцінки показників пам'яті, важливим є вивчення ефективності впровадження методів і прийомів освітньої мнемотехніки в освітній процес. Такі можливості надають тестові методики, що описані у **четвертому розділі** посібника.

Для формування навичок ефективного засвоєння інформації в дітей та учнів потрібен системний підхід і консультації тренера.

Пропонований навчально-методичний посібник є базою для подальшого розвитку методів освітньої мнемотехніки, їхнього наукового вивчення.

Він відкриває можливості для ширшого практичного використання мнемотехнічних прийомів для оптимізації процесів навчання як у сучасних закладах освіти, так і в індивідуальній роботі.

Цей посібник стане у пригоді педагогам, психологам, логопедам, спеціалістам, які працюють у галузі інклюзивного навчання, батькам, а також усім зацікавленим у практичному оволодінні методикою ефективного засвоєння інформації.

Запропонована технологія освітньої мнемотехніки допоможе сформуванню новий творчий підхід до навчання, дасть змогу легко й із задоволенням здобувати нові знання у будь-якому віці, конкуруючи лише зі самим собою вчорашнім і завжди перемагаючи у цьому змаганні.

Розділ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДІВ ТА ПРИЙОМІВ ОСВІТНЬОЇ МНЕМОТЕХНІКИ В СУЧАСНІЙ ОСВІТІ

- 1.1. Освітня мнемотехніка: визначення, призначення, історія розвитку
- 1.2. Актуальність упровадження технології освітньої мнемотехніки в сучасну освіту
- 1.3. Проблема розвитку мнемічних процесів учнів різних вікових категорій
- 1.4. Освітня мнемотехніка як спосіб оптимізації інтелектуальної діяльності особистості
- 1.5. Проблематика й практичне застосування технології освітньої мнемотехніки в освітньому процесі
- 1.6. Навчальна програма курсу за вибором “Мнемонічні таємниці” для 1–4 класів закладів загальної середньої освіти *(схвалено для використання в загальноосвітніх навчальних закладах комісією з педагогіки та методики початкового навчання Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України (лист ДНУ ІМЗО від 03. 07. 2020 р. № 22.1/12-Г-497))*

Навчальну програму “Мнемонічні таємниці” для 1–4 класів створено на основі навчально-методичного посібника “Освітня мнемотехніка” і розроблено відповідно до Держаного стандарту початкової освіти (2018 р.), Типової освітньої програми для закладів загальної середньої освіти, розробленої під керівництвом О. Я. Савченко (2018 р.) та Типової освітньої програми початкової освіти, розробленої під керівництвом Р. Б. Шияна (2018 р.) для учнів 1–4 класів закладів загальної середньої освіти.

Автори програми: Чепурний Г. А, Стародубцева К. В.

Дивитися тут

1.1. ОСВІТНЯ МНЕМОТЕХНІКА: ВИЗНАЧЕННЯ, ПРИЗНАЧЕННЯ, ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ

Мнемотехніка (від грец. *μνήμη* – пам'ять і *τέχνη* – мистецтво) – це технологія покращення засвоєння нової інформації через свідоме утворення асоціативних зв'язків за допомогою спеціальних методів та прийомів [20, с. 2].

Мнемотехнічні прийоми передусім застосовують для поліпшення засвоєння складної інформації, що не має встановлених логічних зв'язків між її елементами з погляду людини, яка її запам'ятовує, і потребує тривалого зберігання та подальшого відтворення, наприклад: послідовність цифр, телефонні номери, історичні дати, хронологічні таблиці, нормативи, показники, формули тощо. Можливе запам'ятовування за допомогою мнемотехніки також різноманітної текстової інформації: плану-конспекту уроку чи виступу, іншомовних слів, термінів, географічних назв, граматичних правил, імен та прізвищ тощо. У такому разі створені за допомогою мнемотехнічних прийомів штучні асоціації засвоюються легше і швидше. Застосування мнемотехніки поліпшує показники обсягу та точності запам'ятовування і розвитку інших пізнавальних процесів, підвищує тривалість зберігання та якість відтворення засвоєної інформації.

Мистецтво запам'ятовування було особливо важливим для людства у дописемний період історії. Так, жерці, шамани, оповідачі, музиканти, торговці, ремісники та багато інших людей різних сфер діяльності повинні були запам'ятовувати значний обсяг інформації. Навіть після появи писемності важливість ефективного запам'ятовування не втратила своєї актуальності. Дуже мала кількість книг, висока вартість матеріалів для письма, надто громіздкі книги, відсутність навичок письма та читання – все це спонукало вчитися запам'ятовувати. У цей період немає чітких доказів існування мнемотехнічних прийомів, проте логічно припустити, що вони існували.

Перші згадки про мнемотехніку, або мнемоніку, як і сам термін, з'явилися у Стародавній Греції. Греки настільки обоожнювали пам'ять, що у їхній міфології з'явилася богиня пам'яті Мнемозіна, яка була матір'ю дев'яти муз, покровителькою всіх наук і мистецтв [16].

Вважається, що термін “мнемотехніка” придумав Піфагор Самоський (570–490 рр. до н. е.) – давньогрецький філософ і математик, засновник релігійно-філософської школи піфагорійців. Проте в античній літературі існує культовий персонаж, якому чимало науковців приписують авторство винаходу мнемонічних прийомів – Симонід Кеоський (556–468 рр. до н. е.). Певні мнемотехнічні прийоми описав давньогрецький історик Геродот Галікарнаський (484–425 рр. до н. е.) та філософ і вчитель Гіппій Елідський (близько 400 р. до н. е.). Відомий філософ і вчений Аристотель (384–322 рр. до н. е.) також був обізнаний із мистецтвом запам'ятовування. Він розглянув питання пам'яті в одному зі своїх трактатів “Про пам'ять та запам'ятовування” (*De Memoria et Reminiscentia*) і, за деякими даними, написав книгу з мнемотехніки, яка не збереглася до нашого часу. Учень Аристотеля – видатний полководець і творець світової держави Александр Македонський (356–323 рр. до н. е.) – знав мнемотехнічні прийоми і славився феноменальною пам'яттю. Грецький філософ, історик та вчитель риторики Мет-

родор Скепсійський (145–70 рр. до н. е.) розкрив питання мнемоніки у своїх працях з риторики в розділі про пам'ять [16].

Вагомий внесок у становлення мнемотехніки зробили римські філософи, оратори, спеціалісти з поліпшення пам'яті. Так, одна з найдавніших робіт “Риторика”, що збереглася та містить дані про мнемонічні прийоми й особливості їх застосування, датується приблизно 86–82 рр. до н. е. і належить Марку Тулієві Цицерону (106–43 рр. до н. е.) – давньоримському політикові і філософу, блискучому ораторові. На той час мнемотехніка була важливим складником риторики і її широко застосовували в ораторському мистецтві. Одним із відомих прихильників мнемотехніки вважають давньоримського державного і політичного діяча, диктатора, полководця, письменника Гая Юлія Цезаря (102–44 рр. до н. е.). Пізніше про важливу роль мнемотехнічних прийомів та про принципи їх використання писав у своєму підручнику “Настанови ораторові” (*Institutio oratoria*) Марк Фабій Квінтіліан (35–96 рр. н. е.) – римський учитель красномовства. Праці Цицерона і Квінтіліана вперше сформувавши мнемотехніку як окреслену систему знань. Хоча варто зауважити, що на той час існувало чимало шкіл риторики, які також застосовували мнемотехнічні прийоми [16].

У V ст. н. е. Західна Римська імперія розпалася. У цей час письменник із Карфагена Марціан Капелла написав у прозі та у віршах енциклопедію “Про шлюб Філології та Меркурія” (*De nuptiis Philologicae et Mercurii*), в якій описав “сім вільних мистецтв”, що зображені в алегоричних образах юних наречених. Цей твір зберіг для Середньовіччя давню систему освіти, що ґрунтувалася на семи основних мистецтвах (граматика, риторика, діалектика, арифметика, геометрія, музика й астрономія). У своєму переліку частин риторики Марціан у розділі, де йдеться про пам'ять, наводить опис мнемонічних прийомів [16].

У добу Середньовіччя, коли наука занепадала, освіта знайшла прихисток у монастирях, і мистецтво пам'яті застосовували переважно для вивчення релігійної літератури та обрядів. У цей період мнемотехніка була відома лише священникам, які оберігали її як таємницю від публічного поширення. Лише у XIII ст. учений-монах Роджер Бекон (1214–1292) написав трактат про мнемотехніку, рукопис якого й досі зберігається в Оксфорді. Варто також відзначити праці таких філософів і теологів, як Альберт Великий (1193–1280) та Тома Аквінський (1225–1274). Хоча їхні роботи мали релігійне та духовне спрямування, ґрунтувалися лише на невеликій частині трактатів Цицерона й Аристотеля, але розглядали мнемотехніку як частину чесноти, розсудливості, а не як мистецтво запам'ятовування. У цей самий період працював відомий поет, філософ і місіонер Раймонд Луллій (1235–1315), який написав книги філософської та релігійної тематики – “Мистецтва”. У працях він приділив належну увагу мистецтву пам'яті, способам її поліпшення і зміцнення. Крім того, Луллій читав лекції про “механічну логіку”, де описував і демонстрував мнемотехнічні прийоми. У цей період мнемотехніку викладали лише заможним людям, а її прийоми зберігали у таємниці [16].

З розвитком науки та культури поступово розвивалась і мнемотехніка. Вона знаходила все нових і нових прихильників, відтворювалися давні мнемонічні прийоми, з'являлися нові, розширилася сфера їх використання і доступність. Так, П'єр Раме (1515–1572) – відомий французький учений, філософ і логік, викладаючи риторіку, значну увагу приділяв мнемонічним прийомам, що їх описав ще Цицерон і Квінтіліан,

також мав власні напрацювання. Вагомий внесок у розвиток тогочасної мнемотехніки зробили вчений Конрад Келт, мнемоніст Ламберт Шенкель, священник Попен та багато інших. Мнемотехніці присвятив свою роботу “Arsanum” (“Таємниця”) відомий німецький філософ, логік, математик, історик, дипломат, засновник і перший президент Берлінської академії наук Готфрід Вільгельм Лейбніц (1646–1716) [16].

Однак однією з найвпливовіших постатей серед мнемоністів доби Відродження, безумовно, був Джордано Бруно (1548–1600) – італійський чернець-домініканець, філософ і поет. Одним із напрямів його діяльності було мистецтво пам'яті, якому присвячені твори “Про тіні ідей” та “Гімн Цирцеї” [16].

Станіслав Мінк фон Весншайн, у деякій літературі відомий як Вінкельман, у 1648 р. запропонував новий прийом запам'ятовування цифрової інформації через кодування цифр у букви та створення з них відповідних слів – так звана “цифрова азбука” [16]. У XVIII ст. цю методику вдосконалив англієць Річард Грей. З різними авторами було створено значну кількість різних модифікацій такої системи запам'ятовування, яку і тепер широко використовують мнемоністи під різними назвами: “цифровий код”, “числовий код”, “буквено-цифровий код”. Однак найчастішою і такою, що відповідає визначенню суті прийому, є назва “цифро-буквене кодування” [16].

У XVII ст. в Кембриджі Генрі Гердсон створив мнемонічну систему, яка спиралася на візуальні образи об'єктів, що за формою нагадують різні цифри. Вдосконалений варіант цієї системи, що поєднується з методом уявного розташування предметів, застосовував мнемоніст кінця XVIII ст. Грегор фон Фейнагль, який викладав мнемотехніку спочатку в Страсбурзі, а потім у багатьох європейських містах [16].

У XVIII–XIX ст., коли у Європі набуло поширення вчення про асоціативність людської пам'яті, мнемотехніка отримала новий науково обґрунтований поштовх у своєму розвитку. Крім того, в цей період розвитку мнемотехніки вона перестала бути таємною наукою і стала доступнішою для загалу. Мнемотехніку активно поширювали француз Еме Парі, німець Герман Коте, польський генерал Йосип Беєм, данець Карл Отто (під псевдонімом Ревентлов) та багато інших.

Вагомий внесок у наукове пояснення ефективності мнемотехніки зробив Ревентлов, який багато експериментував, доводив корисність та ефективність використання мнемотехніки педагогами і є автором кількох видань “Lehrbuch der Mnemotechnik” (“Посібник мнемотехніки”) [16].

В Україні перше видання, присвячене мнемотехніці, вийшло друком у 1859 році. Його здійснив директор Київської 1-ї гімназії професор Олександр Деллен, який написав твір “Kurzgefasste Geschichte und heutiger Standpunkt der Moemonik” (“Стисла історія і сьогоденна позиція мнемоніки”). У 1893 році в Одесі Н. Слоущ видав книгу “Мнемотехніка”, яка мала кілька видань [16].

Значний прорив у розвитку мнемотехніки відбувся наприкінці XX – на початку XXI ст., коли була видана певна кількість книжок, які стали доступні для всіх зацікавлених. Перелік цих видань поданий у джерелах в кінці навчально-методичного посібника. Ці та інші автори зробили вагомий внесок у розвиток мистецтва запам'ятовування і популяризацію в суспільстві такого цікавого та корисного напрямку, як мнемотехніка.

Із 2003 року в рамках проєкту “Педагогічний експеримент” у Вінницькому обласному інституті післядипломної освіти педагогічних працівників працювала творча на-